

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

52-2

Brno 2011

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 52

Volume 52

Číslo 2

Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkey, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Olga Lečbychová, Marián Mazuch,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce

Adresa redakce

Adress

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk

Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 806/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2011

Náklad 450 kusů

Časopis je na seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2011 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

i rozwój miast Górnego Śląska. Studia interdyscyplinarne, Gliwice, s. 57–78.

Zežula, M., Kiecoň, M., Kolář, F. 2007: Archeologické doklady k vývoji půdorysu, uliční sítě a parcelace středověké Opavy. In: Měřinský, Z. (ed.): *Forum urbe medii aevi* IV., Opava, 118–143.

Rosová, R. 2009: Zmizelá Opava – vývoj tzv. vnitrobloku s příklady asanovaných historických domů. *Sborník Národního památkového ústavu v Ostravě*, 112–125.

Resumé

Opava (Kataster Opava-Stadt, Bez. Opava), Horní Platz, Rybí trh Platz. Mittelalter, Neuzeit. Stadt, Kirchenareal. Rettungsgrabung.

OPAVA (K. Ú. OPAVA-MĚSTO, OKR. OPAVA)

Masařská ulice, Drůbeží trh. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Na podzim roku 2010 byla v Opavě na prázdné proluce na nároží Masařské ulice a Drůbežního trhu, p. č. 403, zahájena realizace stavby „Výstavba regionálního centra vzdělávání pracovníků ve stavebnictví a výrobním sektoru“. V říjnu a listopadu 2010 zde byl proveden plošný záchranný archeologický výzkum. V místě předpokládané zděné historické zástavby v čele parcely byl po skrývce recentního nadloží rovněž odstraněn recentní sut'ový zásep a následně začistěny kamenné i cihlové konstrukce. Ty reprezentovaly sklepení někdejšího novověkého domu, konkrétně schodiště a navazující dvouprostorový sklep a v JV rohu parcely samostatný jednoprostorový sklep. Po jejich dokumentaci a následném odstranění byl na dně výkopu stavební jámy zachycen a exkavován suterén vrcholně středověkého dřevohlíněného domu. Plánovanou stavbou dotčená plocha v zázemí předpokládané historické parcely byla rozdělena na 6 dílčích čtverců – sond, oddělených kontrolními bloky. Tato plocha byla z větší části recentními a novověkými zásahy zasažena minimálně a spíše ve svrchních partiích. Při plošné exkavaci zde bylo odkryto a zdokumentováno místy více než 1,5 m mocné novověké a středověké kulturní souvrství, indikující někdejší sídelní aktivitu na této historické opavské parcele. Kromě jiného zde byly zachyceny pozůstatky pozdně středověké cihlové pece. Do podloží však zasahovalo minimum objektů. V severovýchodní části byl zachycen relikt větší odpadní jámy. Zajímavá situace byla v SZ části plochy výzkumu, kde na povrchu půdního horizontu byla odkryta podlaha z masivních dřevěných trámů. Podlaha byla v S části ukončena další, tentokrát měličí odpadní jámou. Movité předměty reprezentují především fragmenty středověké a novověké keramiky, vyzdvihnout lze keramickou plastiku koníka, dále drobnou minci – parvus Karla IV., a především bronzovou přezku v podobě dvou dvojic podaných rukou, stočených do kruhu na způsob tzv. „přátelských prstenů“. V dolních partiích souvrství byly časté zbytky předmětů z organického materiálu, především útržků kůže.

Peter Kováčik, Martin Moník, Mikuláš Schön

Resumé

Opava (Kataster Opava-Stadt, Bez. Opava), Masařská Gasse, Drůbeží trh. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (K. Ú. OPAVA-MĚSTO, OKR. OPAVA)

Nákladní, Pivovarská ulice. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V letech 2009–2010 probíhal v areálu bývalého pivovaru v Opavě v souvislosti s připravovaným developerickým projektem "Obchodní a společenské centrum Breda & Weinstein" záchranný výzkum. Lokalita se nachází na SZ okraji historického jádra města, v těsném sousedství někdejších hradeb.

Situaci na dolním pivovarském dvoře determinovala poloha v inundačním území někdejšího vedlejšího ramene Opavy. Tento prostor tvořil předpolí středověkých městských hradeb, ke kterým bylo zmíněné říční rameno, jako fortifikační příkop a zároveň jako mlýnský náhon, svedeno. Ze středověkých vrstev pochází mimo jiné nález hlavičky antropomorfní figurky s rohy či šaškovskou čepicí – tzv. opavského čerta. Ve starším novověku již bylo území přímo součástí barokního pásu opevnění. Kolem Fortenského mlýna s náhonem vznikl bastion a uvnitř bastionu se nacházel mlýn i s hospodářským zázemím. Z nálezů je nutno zmínit především 4 díly dřevěného vodovodního potrubí o celkové délce asi 14 m.

Horní pivovarský dvůr byl v středověku zasažen fortifikačním příkopem, který na konci 16. století zanikl a na jeho místě byl založen hřbitov. Zásypy přibližně 1000 zachycených hrobů obsahovaly četné devocionálie či osobní věci, kromě jiného kovové křížky, škapulíře a zlaté prstýnky. Celý areál pak výrazně poznamenala industriální zástavba, nastupující zde kolem poloviny 19. století.

Magda Jedličková, Peter Kováčik, Martin Moník

Resumé

Opava (Kataster Opava-Stadt, Bez. Opava), Pivovarská Gasse, Nákladní Gasse. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (K. Ú. OPAVA-PŘEDMĚSTÍ, OKR. OPAVA)

Krnovská, Lepařova, Provaznická ulice, p. č.: 194/2, 194/6, 195/3, 178/13, 178/14, 180/9, 182/4, 2953/4, 2965/1, 2966. Středověk, novověk. Záchranný výzkum.

Výkop pro obnovu vysokého napětí probíhal z Lepařovy ulice skrz dvorní trakty přes ulici Provaznickou až na Krnovskou. Ulice leží na bývalém Jaktaršském předměstí, ovšem pouze Krnovská je středověkého původu. Tehdy tvořila důležitou spojnici Opavy a Krnova. Zbylé dvě ulice vznikly až v průběhu 19. století na místě zahrad a zemědělského zázemí. Především proto byly výkopovými pracemi porušené archeologické terény pouze v zápchových jamách po stranách Krnovské ulice.

Vedle objektů z mladší doby bronzové byl datován také objekt (k. 508) s profilem ve tvaru širokého V, ležící rovnoběžně s ulicí. Jeho výplň pocházela ze 14. století (k. 117), spodní část (k. 119) z 1. poloviny. Podařilo se prozkoumat pouze krátký úsek objektu, takže jeho funkce nelze přesně určit. Podle tvaru profilu se mohlo jednat o odvodňovací strouhu nebo, a to je pravděpodobnější, o relikv ohrazení. Objekt se totiž nacházel na místě, kde lze předpokládat rozhraní parcely a komunikace.

Barbara Marethová

Resumé

Opava (Kataster Opava – Stadt, Bez. Opava). Krnovská, Lepařova, Provaznická Straže. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (K. Ú. OPAVA-PŘEDMĚSTÍ, OKR. OPAVA)

Hradecká ulice, p. č. 3024/1, 3024/2. Středověk, novověk. Záchranný výzkum.

V souvislosti s obnovou vodovodního řádu podél Z okraje Hradecké ulice se naskytla možnost sledovat V stěnu původního výkopu, tedy tu, která zabíhá pod vozovku. Vedle několika drobnějších objektů byly zachyceny i dva rozměrnější; jáma kruhového nebo oválného půdorysu (k. 504) s nálezy z 15. století a objekt s kolmými stěnami (k. 505) řazený do 13.–14. století. Ten podle vrstvy uhlíků a mazanice (k. 135) na dně pravděpodobně zanikl požárem. Zdá se, že ve sledovaném prostoru muselo také docházet k větším přesunům zeminy, na některých místech nasedaly na geologické podloží až vrstvy z 15.–16. století.

Hradecká ulice probíhá S–J směrem skrz původní středověké Hradecké předměstí. Podle posledních poznatků ústila ulice svým S koncem do Hradecké, později Zavřené brány, na kterou ve městě navazoval Dobyččí trh, dnes Masarykova ulice (Kolář, Kaniová, Rosová, Zezula 2008, 210–213). Ovšem pokud do ní ze Z strany zasahovaly objekty zjištěné našim výzkumem a na V byly pod dnešním chodníkem již dříve zachyceny objekty z 15. století (Zezula 2005), nezdá se, že by se původní Hradecká ulice nacházela v místě dnešní. Ostatně ve zkoumaných profilech nebyly s výjimkou valounové dlažby (k. 106) v křižovatce Hradecká – Rooseveltova zjištěny žádné vrstvy související s úpravami důležité středověké komunikace.

Barbara Marethová

Literatura

Kolář, F., Kaniová, P., Rosová, R., Zezula, M.

2008: Opevnění města Opavy (současný stav výzkumu). In: *Forum urbes medii aevi V*, Opava, 174–255.

Zezula, M. 2005: *Opava, Hradecká ulice. Rkp. nálezové zprávy 57/04*. Uloženo: Archiv NPÚ – ú. o. p. Ostrava, archeologické odd. v Opavě.

Resumé

Opava (Kataster Opava-Vorstadt, Bez. Opava). Hradecká Straže. Mittelalter, Neuzeit. Vorstadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (K. Ú. KATEŘINKY U OPAVY, OKR. OPAVA)

Ratibořská ulice. Středověk, novověk. Vesnice. Záchranný výzkum.

V měsících červenci až říjnu 2009 byly v okolí Ratibořské ulice v Kateřinkách u Opavy prováděny výkopové práce související s výstavbou horkovodu. Katastr předměstské vsi Kateřinky navazuje na levobřežní část Ratibořského předměstí města Opavy. Zdejší osídlení, soustředěné ve středověku a později kolem několika dvorů obklopených zahradami, nebylo pevně organizováno, přičemž se nacházelo v ruce řady vlastníků. Převážná část zástavby byla situována podél hlavních komunikací (Prix 1992, 108, 116; Kuča 2000, 718). Největší význam z nich měla Ratibořská ulice, kterou procházela důležitá cesta z Opavy směrem na Ratiboř a Ostravu. Někteří badatelé lokalizují na území Kateřinek osadu, předcházející lokaci

Obr. 100. Opava, Ratibořská ulice. Dokumentace profilu ve výkopu pro horkovod.

Abb. 100. Opava, Ratibořská Straže. Dokumentierter Schnitt im Graben der Warmwasserleitung.